

Facilitované setkání dítěte v adopci s biologickým rodičem za účelem zpracování historie a podpory identity dítěte

Jde o cílené, facilitované, strukturovaně vedené setkání, kdy dítě má možnost přímo od biologického rodiče slyšet důvod a omluvu, proč se o něj nemohl postarat a také požehnání do života v nové rodině. Toto setkání vyžaduje pečlivou přípravu všech aktérů setkání (dítěte, biologického rodiče/ů a adoptivních rodičů). Též je potřeba postupovat po drobných krocích a vždy znovu evidovat, zda všichni se v dané situaci cítí bezpečně a jsou připraveni na další krok.

Základní principy:

- Celý proces se odehrává **dle potřeb dítěte**
- Celý proces musí být **bezpečný** především pro dítě, ale též pro adoptivní i biologické rodiče

Kdy je setkání vhodné:

Velkou otázkou v adopci je vhodný věk dítěte pro kontakt s jeho biologickým rodičem (nejčastěji s matkou). Dříve se o kontaktu vůbec nemluvilo, nyní už více, ale stále se mluví o tom, že je kontakt vhodnější v pozdějším věku, kdy už všemu lépe rozumí, nejlépe až dítě nabyde dospělosti.

Systém otevřené adopce, stejně jako naše zkušenosti, vypovídají o vhodnosti kontaktu již v předškolním věku, samozřejmě za plné podpory adoptivních rodičů. Dítě s jejich podporou lépe setkání zvládne než v pozdějším věku, kdy jeho fantazie a nejasné informace a s tím spojené obavy a strachy, přináší do procesu vedoucímu k setkání více složitých momentů.

Nicméně v každém věku dítěte se dá setkání s rodičem udělat bezpečně, pokud se zachovají základní principy a proces je veden profesionálně, citlivě a s velkou pečlivostí.

Hlavním cíl:

- Bezpečné setkání dítěte s biologickým rodičem s otevřenou komunikací o historii dítěte
- Doplnění informací o historii dítěte, o důvodech, proč ho biologický rodič opustil a nepostaral se o něj
- Omluva biologického rodiče (přijetí zodpovědnosti za své jednání, které vedlo k tomu, že dítě bylo umístěné do náhradní rodinné péče), sdělení dítěti, že samo dítě nenese vinu a nemůže za to, že se biologický rodič nezvládl o něho postarat
- „Požehnání“ biologického rodiče do života dítěte v nové rodině

Východiska:

- *Facilitované setkání biologického rodiče s dítětem za účelem zpracování příběhu dítěte a jeho historie je velmi důležitým nástrojem pro pochopení dítěte, kým je a co se v jeho životě stalo. V rámci facilitovaného setkání je možné za spolupráce biologického rodiče pomoci dítěti hlouběji porozumět vlastní historii a zároveň dítě podpořit v budování zdravé identity.*
- *V adopci nejde v tomto kontaktu o navázání nebo podporu vztahu dítěte s biologickým rodičem, ale o jednorázové setkání. Další kontakty mohou probíhat, ale většinou jde o setkání maximálně 1x ročně, častěji spíše jednou za několik let, vždy vycházíme z potřeb dítěte.*
Facilitované setkání podpoří vývoj zdravé identity dítěte. Pouhá fotografie, případně dopis nemůže plnohodnotně dítěti nahradit přímý kontakt s biologickým rodičem. Dítě potřebuje vidět a zažít biologického rodiče, aby pochopilo, kým je. Biologický rodič je pro dítě tzv. „biologickým zrcadlem“.

Postup:

1. Přípravné setkání pracovníka s adoptivními rodiči a s dítětem
2. Vyhledání biologického rodiče
3. Setkání pracovníka s biologickým rodičem dítěte
4. Předání informací adoptivním rodičům
5. Předání informací o biologickém rodiči dítěti
6. Setkání pracovníka a adoptivních rodičů s biologickým rodičem bez dítěte
7. Příprava dítěte na setkání s biologickým rodičem
8. Vlastní facilitované setkání dítěte s biologickým rodičem
9. Období po facilitovaném setkání dítěte s biologickým rodičem

1. Přípravné setkání pracovníka s adoptivními rodiči a s dítětem

(Adoptivní rodiče většinou o možnosti kontaktu dítěte s biologickým rodiči již nějakou dobu přemýšlí, případně reagují na požadavek dítěte biologického rodiče vidět. Také je možné, že dítě dochází k terapeutovi, který kontakt s biologickým rodičem doporučí.)

Co je potřebné probrat s adoptivními rodiči (bez dítěte):

- Průběh celého procesu, jednotlivé části a různé scénáře, které mohou nastat: rodič se nenajde, rodič se najde, ale odmítne jakoukoliv spolupráci, rodič chce spolupracovat, ale vlastní nezpracovaná témata mu brání se v současnosti s dítětem setkat... Každý případ je jiný a přináší něco nečekaného.
- Motivace adoptivních rodičů k facilitovanému setkání a jejich schopnost být podporou dítěti v tomto procesu.
- Obavy adoptivních rodičů z následujícího procesu.

- Informace o biologickém rodiči (jméno, datum narození, adresy apod. – většinou mají soudní rozhodnutí, zdravotní zprávy, informace ze spisu, případně znají profil rodiče na sociální síti).
- Informace, které má v současnosti dítě (důvod opuštění biologickým rodičem, jeho jméno, původní jméno dítěte, zda jsou další sourozenci apod.).
- Jak bude probíhat komunikace adoptivních rodičů s dítětem o hledání biologického rodiče.
- Postup při kontaktování, případně i vyhledání biologického rodiče (viz. kapitola Vyhledání biologického rodiče) a vysvětlení, jak bude pracovník postupovat. Domluva s adoptivními rodiči, že pracovník se o každém dalším kroku s nimi poradí.
- Jaké informace může pracovník poskytnout biologickému rodiči při prvním setkání (jméno dítěte, zájmy, škola, další sourozenci v rodině, informace o adoptivních rodičích). Většina adoptivních rodičů preferuje předání jen obecných informací, bez jakýchkoliv identifikačních údajů.
- Možnost poskytnutí fotky dítěte biologickému rodiči při následném setkání pracovníka s biologickým rodičem.
- Upozornění, že pro dítě bude budoucí sdělení nových informací o biologické rodině a případný kontakt emočně zátěžový. Tedy je možné, že se u dítěte projeví regrese, zhoršená seberegulace, či jiné obtíže. Je to přirozený jev, kterému se nedá zcela zabránit. Z dlouhodobého hlediska je ale pro dítě toto setkání klíčové (pro jeho sebepojetí, identitu a porozumění své situaci).

Každý krok pracovníka ve směru hledání a kontaktování biologického rodiče je probrán s adoptivními rodiči a tempo přípravy facilitovaného setkání je plně na nich a dítěti. Dále je potřeba adoptivní rodiče ubezpečit, že biologickému rodiči nesdělíte žádnou informaci, s jejímž sdělením nebudou dopředu souhlasit. Facilitované setkání se dá udělat i bez sdělení jakýkoliv kontaktních údajů, mohou se používat jen křestní jména a pracovník je prostředníkem pro veškerou komunikaci.

Co probrat s dítětem:

Pokud dítě nezná pracovníka, který bude jeho biologického rodiče kontaktovat, je potřeba, aby proběhlo též setkání pracovníka s dítětem před začátkem celého procesu. Pracovník se dítěti představí a vysvětlí mu, jak bude postupovat. Zároveň vysvětlí, že ne vždy se podaří s rodičem spojit, ale že pro to udělá maximum. Dle věku dítěte pracovník vysvětlí i postup procesu a ujistí dítě, že vždy u toho budou jeho adoptivní rodiče i on. Pracovník jasně sděluje, co je cílem propojení s biologickým rodičem – zjištění informací o tom, co se stalo, jaký rodič je, jak žije nyní a další informace o rodině. Případné setkání dítěte s biologickým rodičem je jednorázové, aby dítě mělo možnost biologického rodiče vidět a mluvit s ním.

Je potřeba pojmenovat všechny obavy náhradních rodičů, které mají z facilitovaného setkání přijatého dítěte s vlastním rodičem. Náhradní rodiče mají často mnoho strachů, mají různé fantazie. Nejhlubší obavou, o které většinou nemluví, je strach, že dítě se zamiluje do své biologické matky či otce a je pak bude odmítat. Paradoxně je opak pravdou, setkání dítěte s biologickým rodičem vztah s adoptivními rodiči podpoří.

Mnohdy je pro náhradní rodiče pouze přemýšlení o rodiči dítěte obtížné a snaží se tomu vyhnout. Jen vyslovení slova „matka“, či dokonce „maminka“, je pro ně ohrožující. Mají představy o tom, jak takový rodič žije a neumí se ubránit jeho odmítnutí. Mnoho z nich sdílí obecné naladění společnosti, že matka, která opustí dítě, či je jí odebráno, nemůže být „dobrý“ člověk.

Změna takového smýšlení adoptivních rodičů je dlouhá cesta, kterou je potřeba projít, aby mohli být bezpečnou podporou dítěti v tomto procesu.

Víše popsané je hodně citlivé téma v adoptivních rodinách, kdy adoptivní rodiče nemohli mít vlastní děti a mohou se cítit ohroženi přítomností biologického rodiče.

Proč je důležité, aby se adoptivní rodiče cítili bezpečně v samotném procesu facilitovaného kontaktu svěřeného dítěte s biologickým rodičem? Pro dítě jsou oni bezpečnou základnou, ke které se dítě bude vztahovat během procesu. Dítě potřebuje cítit, že jeho adoptivní rodiče jsou mu podporou a rozumí tomu, proč je pro něho důležité vědět, kdo je a odkud pochází.

2. Vyhledání biologického rodiče

V některých případech mají adoptivní rodiče současný kontakt na biologického rodiče (telefonní číslo, adresu, FB profil...), jindy znají pouze jméno, případně datum narození. Je vhodné, aby první oslovení rodiče provedl pracovník. Na straně adoptivních rodičů i na straně biologického rodiče může být řada otázek, emocí. Je důležité, aby pracovník vytvořil bezpečnou základnu pro samotné facilitované setkání. Zároveň se s biologickým rodičem domluví na prvním setkání s pracovníkem. Většina biologických rodičů reaguje pozitivně a spolupracuje. Může se ale stát, že biologický rodič facilitované setkání s dítětem odmítne, případně potřebuje delší čas, aby se vyrovnal se vzniklou situací. Pokud je to možné, je dobré biologickému rodiči vysvětlit, že ho oslovujeme za účelem jednorázové pomoci dítěti, kterou potřebuje. A též, že kdykoliv může spolupráci odmítnout.

V případě, kdy je informací málo, je potřeba trochu více pátrat. Možnosti pátrání jsou uvedeny v příloze níže nebo v rubrice Odkazy na www.sefam.cz.

3. Setkání pracovníka s biologickým rodičem

Klíčem pro vytvoření podporujícího a bezpečného facilitovaného setkání dítěte s jeho biologickým rodičem je příprava biologického rodiče profesionálem. Většina biologických rodičů má dlouhodobé rezistentní problémy. Sami zažili opuštění ze strany vlastních rodičů, zanedbávání, týrání, čehož následkem mají deprese, úzkosti, závislosti, celkové potíže při zvládnání vlastního života.

Principy přípravy biologického rodiče:

- Vytvoření bezpečného prostředí pro rodiče, aby se cítil dobře, probíraná témata jsou pro rodiče náročná, často se pojí s jeho vlastními traumaty a složitou historií.
- Pomoci biologickým rodičům porozumět, jak významné jsou informace a případné facilitované setkání pro dítě, jak moc tím mohou pozitivně ovlivnit život dítěte.
- Není vhodné hned slibovat facilitované setkání s dítětem, protože se zatím neví, zda k setkání skutečně dojde, poctivě komunikovat celý proces.

Co s biologickým rodičem probrat:

- V čem potřebuje dítě v současnosti od biologického rodiče pomoci = podrobnosti o historii, důvodech opuštění (dítě potřebuje celistvý příběh, který bude pravdivý, logický, bude dávat smysl a bude vnitřně koherentní), informace o biologické rodině, informace o současném životě

biologického rodiče.

- Zjistit, zda má biologický rodič někoho, kdo by ho v tomto procesu podpořil – přítele, pracovníka sanační, charitativní, či jiné podpůrné organizace, terapeuta. Pokud nemá, probrat s rodičem, kdo by mu mohl podporu poskytnout.
- Předat informace o dítěti a adoptivní rodině, na kterých je pracovník domluven s adoptivními rodiči, předat foto dítěte, pokud adoptivní rodiče a dítě dovolí.
- **Schopnost a ochotu biologického rodiče přijmout před dítětem zodpovědnost za to, že se nedokázal o dítě postarat a jeho ochotu „požehnat“ dítěti do života v nové rodině. Toto je nejdůležitější součástí případného facilitovaného setkání s dítětem. Biologického rodiče do sdělení nenutíme, ale vysvětlujeme, proč je to pro dítě důležité. Můžeme navrhnout, že s formulací omluvy a požehnáním biologickému rodiči pomůžeme. Pokud biologický rodič tohoto sdělení není schopen, neboť svou zodpovědnost nepřijímá, je potřeba to dítěti popravdě sdělit (nejlépe s možností se s touto informací vyrovnat v rámci terapie či zpracování historie).**
- Vysvětlit, co dítě potřebuje od biologického rodiče slyšet, vysvětlit „špatné já“, tendenci děti vnímat sebe jako špatné či dokonce vinné za opuštění, potřeby dítěte týkající se identity – podobnost, nadání...
- Popsat strukturu celého procesu, další postup (předání informací adoptivním rodičům, poté dítěti, pak setkání adoptivních rodičů s biologickým rodičem, a pokud se podaří, tak vlastní facilitované setkání dítěte s biologickým rodičem).
- Při domlouvání setkání je vhodné s biologickým rodičem probrat, zda potřebuje, aby ho někdo blízký doprovodil. Tato osoba není účastna vlastního setkání, ani se s dítětem, ani s jeho rodiči neseznamuje, ale může se domluvit, kde na biologického rodiče počká, aby ho pak doprovodila domů.
- Výhled na další kontakt s dítětem – nejde o budování vztahu, ale o umožnění dítěti poznat biologického rodiče, nedávat biologickému rodiči naděje, že budou probíhat pravidelné kontakty, spíše občasné dle potřeb dítěte (max. 1x ročně...).
- Anonymita (v adopci) – kontakt bude probíhat pouze přes pracovníka, nikoliv napřímo.

Co zjistit od biologického rodiče:

- jeho současnou situaci
- historii péče o dítě (pokud se o dítě nějakou dobu staral) - jak dlouho se o dítě staral, jak péče probíhala, kdo mu pomáhal, proč byla péče ukončena, jak přesně byla ukončena, následné kontakty s dítětem, (u matek, které daly dítě do adopce zjistit, jak o adopci přemýšlely, jak probíhalo těhotenství, porod, co se dělo po porodu, jak se cítily, jak na dítě myslely v posledních letech)
- historii biologického rodiče (důležité pro zpracování historie dítěte – jaké měl dětství, dospívání, jaké má vztahy s příbuznými, proč ho v době narození dítěte nepodpořila rodina)
- informace o dalších příbuzných (sourozenci, prarodiče...)
- zdravotní rodinnou anamnézu

- možnost získání fotografie biologického rodiče na místě, případně možnost předání a okopírování dalších jeho fotografií a dalších příbuzných
- dle situace je možné požádat biologické rodiče o krátký dopis či vzkaz pro dítě (písemný případně natočený vzkaz na audio nebo video), stačí pozdravení, nabídka možnosti se setkat a poctivě vysvětlit, co se stalo (dle věku dítěte a konkrétní situace)
- v některých případech má pracovník u sebe otázky dítěte, které dítě samo vytvořilo, případně je sepsalo v rámci terapie, tedy pracovník se ještě doptá na dané otázky

Na konci setkání je potřeba se domluvit s biologickým rodičem na dalším postupu a způsobu komunikace.

4. Předání zjištěných informací adoptivním rodičům

Zjištěné informace od biologického rodiče pracovník předává osobně adoptivním rodičům. Písemné předání většinou není dostačující, adoptivní rodiče mohou mít další otázky, zajímá je celková atmosféra setkání pracovníka s biologickým rodičem a další podrobnosti.

Pracovník společně s adoptivními rodiči doplní nové informace k původním a promyslí **smysluplný, vnitřně koherentní příběh dítěte**. Pokud dochází rodiče s dítětem do terapie, spolupracuje na promyšlení příběhu i terapeut.

Na tomto setkání pracovník probere s adoptivními rodiči, jakým způsobem a kdy budou informace a doplněný příběh předány dítěti.

5. Předání informací o biologickém rodiči dítěti

Dítě je v tuto chvíli většinou informováno, že se pracovník snaží kontaktovat biologického rodiče a připravit případné facilitované setkání s ním. Protože při setkání pracovníka s biologickým rodičem dojde ke zjištění dalších významných informací o biologickém rodiči a historii jeho samotného ale i historii péče o dítě, které dítě zatím nemá, je důležité mu tyto informace předat před vlastním setkáním s biologickým rodičem.

Možností předání informací dítěti je několik, volí se individuálně, dle konkrétní situace:

- adoptivní rodiče sami předají zjištěné informace, fotografii, případně dopis dítěti při vhodné příležitosti
- pracovník předá informace dítěti za přítomnosti adoptivních rodičů v rámci setkání v organizaci nebo v rodině
- pokud dítě s adoptivními rodiči chodí do terapie, může předat informace dítěti terapeut za přítomnosti adoptivních rodičů, případně se tohoto setkání zúčastní pracovník, který se setkal s biologickým rodičem a informace předává autenticky jako svědek. Terapeut toto setkání vede.

V rámci tohoto předání informací potřebuje dítě propojit předchozí informace, které mělo, s těmi novými do **pravdivého, celistvého, smysluplného vnitřně koherentního osobního příběhu**. Samozřejmě vždy budou nějaké informace nejasné nebo neznámé, ale to je součástí historie každého z nás. Tedy dítěti vše po pravdě sdělujeme a nic si nevymýšlíme.

Některé děti po zjištění informací, si přejí v co nejbližší době připravit setkání s biologickým rodičem, kterého chtějí vidět. Je potřeba jim vysvětlit, že samotnému facilitovanému setkání bude ještě předcházet setkání dospělých, protože adoptivní rodiče společně s biologickým rodičem a pracovníkem potřebují facilitované setkání pro dítě pečlivě připravit. Dítěti to dává již zprávu a spolupráci adoptivních rodičů s biologickým rodičem, což je uklidňující.

Jiné děti potřebují nějaký čas, aby se s informacemi vyrovnaly. Pokud je biologický rodič schopen tohoto setkání, je dobré setkání s ním příliš neodkládat.

6. Setkání pracovníka a adoptivních rodičů s biologickým rodičem bez dítěte

Pokud si dítě přeje kontakt s biologickým rodičem a adoptivní rodiče souhlasí, realizuje se jako další krok setkání dospělých, tedy setkání adoptivních rodičů s biologickým rodičem a pracovníkem. Pro obě strany je to přínosné, seznámí se, mohou si položit potřebné otázky a společně připraví vlastní setkání biologického rodiče s dítětem.

Návrh struktury setkání dospělých:

- a) Pracovník uvede setkání, seznámí adoptivní rodiče s biologickým rodičem, rovnou domluví způsob oslovování – většinou vykáni a oslovování křestními jmény, vysvětlí obsah setkání.
- b) Doplnující otázky obou stran (adoptivní rodiče se většinou doptávají na podrobnosti historie biologického rodiče a historii péči o dítě a na širší rodinu, biologický rodič se doptává na dítě).
- c) Připomenutí účelu budoucího setkání dítěte s biologickým rodičem – pomoc dítěti při pochopení vlastní historie, podpora jeho identity díky osobnímu vysvětlení biologického rodiče.
- d) Příprava vlastního setkání:

- kde (klidná cukrárna, herna v organizaci, pokud možno prostor, který už dítě zná)

- kdo bude přítomen (dítě, biologický rodič, pokud možno oba adoptivní rodiče, sourozenec?, pracovník)

- kdo přijde první (vhodné pozvat biologického rodiče o 20 – 30 min dříve)

- způsob přivítání (pracovník představí biologického rodiče dítěti, podání ruky, oslovování křestním jménem, u mladších dětí, tak jak se v rodině o biologickém rodiči mluví např. „mamka Jana“)

- dárek biologického rodiče dítěti, adoptivní rodiče mohou poradit biologickému rodiči

- s adoptivními rodiči probrat možnost přinesení fotografií ze života dítěte

- s biologickým rodičem probrat možnost přinesení fotografií z jeho života, či dalších členů rodiny

- občerstvení při setkání (kdo co přinese, někdy děti chtějí něco samy připravit...)

- průběh setkání (popsáno níže)
- možnost větších emocí při setkání (stává se často, že biologický rodič, někdy i adoptivní rodič, se rozpláče, je to přirozená součást takové události, při větších emocích platí domluva, že je možné na chvíli odejít, pracovník dítěti situaci vysvětlí)
- fotografování (zda všichni souhlasí, kdo bude fotografovat, zda i v průběhu, předání fotek, neuveřejňování fotek na sítích...)
- pokud bude setkání např. v cukrárně, společně domluvit, kdo bude platit
- způsob loučení (objetí biologického rodiče dítěte většinou po doptání, zda dítě souhlasí)
- odchod (většinou první odcházejí adoptivní rodiče s dítětem, aby loučení proběhlo na místě a nedošlo k znovu setkání na ulici venku)
- co bude po tomto setkání (viz. kapitola Období po kontaktu)

Toto setkání napomůže tomu, že při vlastním setkání se všichni dospělí mohou plně soustředit na dítě a nejsou tolik zahlceni vlastními emocemi.

7. Příprava dítěte na setkání s biologickým rodičem

Dítě mohou připravit adoptivní rodiče, pracovník za přítomnosti rodičů, případně terapeut. Pro dítě je první setkání s biologickým rodičem velmi výjimečný okamžik, proto pro snazší zvládnutí setkání pomůže, když dítě bude do podrobností vědět, co se bude dít (princip předvídatelnosti jako prostředku pro pocit většího bezpečí dítěte). Informace, které dítě potřebuje, v podstatě kopírují přípravu setkání v předchozím bodě.

- kde proběhne setkání
- kdo se zúčastní
- jak chce dítě oslovovat biologické rodiče
- zda si chce ještě přichystat otázky pro biologického rodiče
- jaký bude „zasedací“ pořádek (popsat místnost - většinou vhodné, aby dítě sedělo mezi adoptivními rodiči a biologický rodič proti nim s pracovníkem)
- vítání, loučení, podání ruky, objetí...
- zda dítě chce připravit nějaký dárek pro biologického rodiče, případně připravit něco k občerstvení
- jaké fotky ze svého života (alba) chce biologickému rodiči ukázat
- zda si dítě přeje fotografovat během setkání
- vysvětlení dítěti, že biologický rodič je připraven mu sám vyprávět, co se „tenkrát“ stalo, že to je důležitá část setkání
- nezapomenout nechat dítěti dostatečný prostor, aby se mohlo ještě dozeptat na vše pro něj důležité

- vysvětlení, že jde o jednorázové setkání s biologickým rodičem, jde o naplnění potřeby dítěte rodiče vidět a zažít

8. Vlastní facilitované setkání dítěte s biologickým rodičem

Vlastní facilitované setkání většinou trvá od tři čtvrtě hodiny do maximálně hodiny a půl. Delší doba by mohla být už pro dítě i ostatní příliš emocionálně vyčerpávající.

- Biologický rodič přichází zhruba půl hodiny před vlastním setkáním. Většinou je rozrušený a potřebuje od pracovníka podporu.
- Pracovník si před příchodem dítěte s adoptivními rodiči připraví veškeré občerstvení, aby potom od setkání neodbíhal.
- Příchod adoptivních rodičů s dítětem – nejlépe si někde v chodbě odložit a pak pracovník přivádí adoptivní rodiče s dítětem do místnosti, kde již biologický rodič čeká. Adoptivní rodiče s biologickým rodičem se navzájem pozdraví, pak pracovník dítěti představí biologického rodiče.
- Pracovník uvede facilitované setkání, drží laskavý, milý tón, shrne celou předchozí dobu – touhu dítěte poznat biologického rodiče, spolupráce adoptivních rodičů, ochota všech dítě podpořit, přípravná setkání a toto facilitované setkání jako vyvrcholení.
- Předání dárků
- Vytvoření prostoru pro sdělení informací o historii ze strany biologického rodiče dítěti. Nejvhodnější bývá začátek facilitovaného setkání, pak už se může mluvit volněji. Ujistěte se, že dítě dobře pochopilo, co mu rodič sděluje. Nejdůležitější součástí celého facilitovaného setkání je omluva biologického rodiče dítěti, že se o něj nepostaral a „požehnání“ do života v nové rodině. Většina biologických rodičů dokáže tyto dvě sdělení upřímně předat dítěti, někdy potřebují pomoci, neboť je to pro ně velmi emotivní a náročná situace.
- Část týkající se dítěte – většinou dítě samo není schopno vyprávět o sobě, o tom, co dělá, biologickému rodiči, ale může začít ukazovat fotky ze svého života a za pomoci adoptivních rodičů popisovat fotky. Často je v tuto chvíli možnost nabídnout dítěti, aby si přisedlo k biologickému rodiči.
- Většinu dětí velmi baví, když se dospělí dohadují, v čem je dítě biologickému rodiči podobné, jak vizuálně, tak v zájmech a nadáních.
- Na závěr se učiní fotky z facilitovaného setkání (případně i v průběhu), pokud s tím všichni účastníci souhlasí. Dítě si volí, jaké společné fotky si přeje.
- Uzavírání facilitovaného setkání je na pracovníkovi, který dle situace pomalu začne setkání ukončovat ve chvíli, kdy vnímá, že vše důležité bylo již sděleno a energie setkání pomalu klesá. Není potřeba toto setkání prodlužovat, většinou je náročné pro všechny, i když probíhá, jak nejlépe to jde.
- První odchází adoptivní rodiče s dítětem, pracovník potom ještě reflektuje setkání s biologickým rodičem.

V rámci tohoto facilitovaného setkání není dobré mluvit o budoucích setkáních, což je důležité s adoptivními rodiči a biologickým rodičem dopředu probrat. Pokud se zeptá samo dítě, je nejlepší odpovědět, že další setkání s biologickým rodičem rádi všichni připraví někdy v budoucnosti, dle toho, jak dítě bude potřebovat.

9. Období po facilitovaném setkání dítěte s biologickým rodičem

Po facilitovaném setkání dítěte s biologickým rodičem je pracovník v kontaktu s adoptivními rodiči, aby mohli sdílet své dojmy a projevy dítěte. Pracovník může doporučit, jak reagovat na případné další otázky dítěte. Pokud facilitované setkání s biologickým rodičem proběhne bez problémů (při dobré přípravě tomu tak v naprosté většině je), dítě je většinou z biologického rodiče nadšené, má ze setkání velkou radost. Zvláště malé děti žádají brzy o další facilitované setkání, což je potřeba pečlivě uvážit. Nejde v naprosté většině případů o navazování vztahu dítěte s biologickým rodičem, ale o pochopení dítěte, kým je a upevnění jeho vazby k adoptivním rodičům.

Role pracovníka je dále zprostředkovávat komunikaci. V osvojení probíhá setkávání dítěte s biologickým rodičem většinou jednou za pár let dle potřeb dítěte. Vždy je potřeba nově vyhodnotit, zda je kontakt v tuto dobu vhodný a jaký má účel.

Použitá literatura:

- Argent H.,: Staying Connected, Managing Contact Arrangements in Adoptions, BAAF 2002
- Austerberry, H., Stanley, N., Larkins, C., Ridley, J., Farrelly, N., Manthorpe, J., & Hussein, S. (2013). Foster carers and family contact: foster carers' views of social work support. *Adoption & Fostering*, 37(2), 116-129.
- Neil E., Howe D.: Contact in Adoption and Permanent Foster Care, BAAF, 2004
- Slaton P.: Reunited, St. Martin's Griffin, 2012
- Sydney L., Price, E.: Facilitating Meaningful Contact in Adoption and Fostering, Jessica Kingsley Publishers 2014
- Trinder L., Feast J. and Howe D.: Adoption Reunion Handbook, The Atrium 2005

Možnosti vyhledání biologického rodiče

(V pěstounské péči vypomáhá OSPOD dítěte, který může rodiče vyhledat v centrálním registru obyvatel. Následující možnosti se týkají hlavně osvojení)

1. Nejsou žádné informace, ani jména rodičů

Matrika

Matrika se nachází v místě narození, většinou na obecním úřadě (systém matrik patří pod Ministerstvo vnitra).

V matrice je uvedeno jméno, datum narození a rodné číslo dotyčného a u toho jméno obou biologických rodičů (nebo jenom jednoho, když druhý není v rodném listě uveden) a místo bydliště rodiče v době narození dítěte. Dále jsou tam uvedeny změny, např. otec dříve neuvedený se přihlásil k otcovství, osvojení (adopce) kým a kdy, změna jména a příjmení. Nic z předchozích zápisů se nemaže, vše zůstává.

V případě osvojení mohou nahlédnout do zápisu osvojitelé a po dovršení 12 let i osvojenec (!), pokud nebylo soudem rozhodnuto o utajení osvojení (Zákon o matrikách ze dne 2. 8. 2000, §25). Je tedy možné, že samo dítě nad 12 let přijde na matriku a může nahlédnout do svého zápisu!

Pokud bylo soudem rozhodnuto o utajení osvojení, může osvojenec nahlédnout do zápisu až po nabytí svéprávnosti (utajení osvojení je termín v novém občanském zákoníku - § 837 Utajení osvojení, v minulosti se ale nepoužíval).

Praktický postup: v úředních hodinách dojít na matriku, požádat o nahlédnutí do zápisu. Na místě se vyplní jednoduchá žádost a zaplatí se 20 Kč.

Na matriku může dojít samo osvojené dítě po 12. roce.

2. Známe jméno biologického rodiče, ale nevíme, kde se nyní nachází

Internet

Internet obsahuje stále větší množství dat. Vedle facebooku a dalších sociálních sítí jsou na internetu seznamy dlužníků, soudních jednání, exekucí a podobně. Čím dál častěji se daří pomocí internetu a jednoduchých vyhledávačů rodiče vyhledat včetně kontaktu na něj.

V případě, že si nejsme jisti, zda daný profil na FB patří biologickému rodiči, napíšeme krátkou zprávu biologickému rodiči, např.:

Dobrý den, jmenuji se Petra Pávková, pracuji v organizaci SEFAM v Praze a hledám Janu Holou, narozenou v listopadu 1971. Ozývám se ohledně dítěte narozeného v roce 2003. Nejste to náhodou Vy? Potřebovala bych se s Vámi spojit. Moje tel. číslo – 776 666 519, mail adresa – pavkova@sefam.org. Moc děkuji za pomoc. Petra

www.facebook.com: skupina Hledám ztracené kontakty, příbuzné, kamarády,...

Spis o dítěti v době adopce

Je uložen na obecním úřadě s rozšířenou působností, dle bydliště dítěte v době adopce. Bydliště

dítěte je dáno bydlištěm biologických rodičů, tedy je možné se orientovat údajem o bydlišti biologického rodiče uvedeného v matrice. Dle toho pak vyhledat příslušný úřad. Pokud ale biologický rodič měl poté další dítě, dál ho sledoval sociální úřad a rodič se přestěhoval, pak bude spis jinde a už není další vodičko, kde by mohl být. Žádný centrální registr nebo archiv neexistuje.

Ve spise je uvedeno mnoho dalších informací z doby před adopcí, tedy může být významný pro pochopení toho, co se tenkrát stalo.

Osvojitel může nahlédnout do spisu dítěte v době, kdy dítě ještě není zletilé.

Pro osvojené nad 18 let je spis dle Občanského zákoníku dostupný. Je zachováván následujících 15 let po dosažení zletilosti. Je potřeba podat písemnou žádost, tato žádost nemá oficiální formulář (nový Občanský zákoník § 838).

Žádost o vyhledání osoby

Jde o oficiální formulář, kdy Ministerstvo vnitra kontaktuje hledanou osobu, ale nezaručuje, že se osoba ozve. Pouze je informována, že je hledána. *Žádost o zprostředkování kontaktu* je k dispozici na webových stránkách MVČR zprostředkování kontaktu.

Platí se kolek v hodnotě 500 Kč. Žádost je možno podat na Ministerstvu vnitra i na jednotlivých úřadech, nejlépe na oddělení matrik.

Porodopis

Porodopis je dokumentace, která obsahuje informace o matce a novorozenci (většinou i čas narození), o průběhu porodu, průběhu hospitalizace, informované souhlasy a další náležitosti. Tyto dokumenty se archivují, a to zhruba od r. 1945, v archivech příslušných porodnic. Porodopis je uchovaný ve Sběrce listin - na hlavní matrice krajského města, kde se člověk narodil, jinak porodopis se musí uchovávat 40 let od narození v nemocnici.

Kazuistika Filip 9 let, adopce

Filip prožil prvních pět měsíců věku v kojeneckém ústavu. Jeho biologická matka byla mladá a neměla možnost, jak se o dítě postarat. S adopcí souhlasila od začátku. Tyto informace měla adoptivní rodina. O biologickém otci se nic nevědělo. Když byly Filipovi 5 let, rodina přijala dalšího chlapce do adopce, Josefa, kterému byli 2 měsíce.

Po příchodu Josefa se chování Filipa výrazně změnilo, začal mít problémy ve školce i doma, napadal spolužáky, doma ho občas přistihli rodiče, že štípe Josefa. Po nástupu do školy se situace ještě více

zhoršila, škola navrhovala vrácení Filipa do MŠ a nástup o rok později. Doma Filip často mluvil o tom, že je zlý a špatný, rodiče ho marně přesvědčovali, že tomu tak není.

Rodiče vyhledali odbornou pomoc a společně s Filipem začali docházet na terapii DDP (Dyadická vývojová psychoterapie). Zhruba po půl roce začala terapeutka s Filipem a rodiči více mluvit o historii. Ukázalo se, že informací je málo a navíc jsou velmi obecné.

Filip také začal mluvit o tom, že by rád biologickou matku viděl. Pro rodiče bylo jeho sdělení velmi těžké. Tušili, že si někdy o setkání řekne, ale vůbec je nenapadlo, že by k tomu mohlo dojít již v 7 letech. Z počátku vůbec o možnosti realizace setkání nechtěli uvažovat. Terapeutka jim vysvětlila, jakým způsobem je možné setkání realizovat tak, aby zůstali v anonymitě a v žádném případě nedošlo k ohrožení rodiny. To rodiče částečně uklidnilo, přesto si dále přáli, aby se kontaktování matky ještě odložilo.

V průběhu dalších měsíců své přání Filip dále sděloval, o matce mluvil téměř denně, ve škole vyprávěl o své mamince fantazie, že žije v Americe (děti ve škole věděly, že je adoptovaný), je herečka a on za ní pojede. Rodiče nakonec sami začali chápat, že je potřeba situaci řešit.

Vlastní vyhledání a první kontaktování matky učinila doprovázející pracovnice (DP) osvojitelů. Bylo domluveno, že povede celý proces směrem ke kontaktu matky v úzké spolupráci s terapeutkou.

Adoptivní matka předala pracovníci FB profil matky s tím, že si není zcela jista, zda je to ona. Po poslání zprávy od pracovnice matce, se matka do druhého dne ozvala. Byla velmi překvapená, neočekávala, že by jí někdo oslovil nyní, spíše předpokládala, že se jí syn ozve až v dospělosti. Byla ochotná spolupracovat, na syna se hned vyptávala.

Setkání DP s matkou

DP před prvním setkáním s matkou požádala adoptivní rodiče, zda by jí připravili několik informací o Filipovi pro matku a aby promysleli, zda jsou ochotní jí poskytnout pár fotografií Filipa. Rodiče souhlasili a obojí předali.

Matka dorazila včas, byla lehce nervózní, ale zároveň zvědavá na další podrobnosti o Filipovi. Když uviděla fotografii Filipa, rozplakala se.

Informace, které DP shromáždila od matky:

Rodiče Filipa se měli velmi rádi. Když mamka otěhotněla, neměli kde bydlet, neměli práci, žádné zázemí. Krátce bydleli u otce matky to nefungovalo, rodina matky je v té době také nepodpořila. Byli velmi mladí, vůbec nevěděli, jak celou situaci řešit. Proto se rozhodli dát Filipa k adopci. Otec byl s matkou u porodu. Filipa ani jeden neviděli, jen věděli, že je to chlapec. Narodil se v noci, mamka ráno odešla domů.

Matka Daniela žije už 4 roky v Praze se svým synem Janem, narozeným před 3 lety a se svým přítelem (není otcem Jana). Jan je prý velmi chytrý, zajímá se o spoustu věcí. Pracuje jako servírka v restauraci. Jako dítě měla velmi ráda sport, neustále nějak cvičila. Škola jí šla, chodila na flétnu, zpívala ve sboru. Dále sdělila podrobnosti ke zdravotní anamnéze její rodiny. V současnosti považuje svůj život za stabilizovaný, dala do pořádku vztah se svojí mamkou, žije o patro níž. Celá rodina o adopci Filipa ví.

Otec Filipa se jmenuje David, nar. 1991. V době narození Filipa mu bylo čerstvě 18 let. Má sestru, jejich matka byla alkoholička, s otcem otce se rozešla. V současnosti žije otec zřejmě v Liberci, zdá se, že se mu daří. Má přítelkyni. Matka ho kontaktovala po zavolání DP, pravděpodobně bude spolupracovat, pokud bude potřeba.

Matka mluvila o tom, jak pro ni bylo těžké, že dala Filipa k adopci, dokonce vytěsnila jeho rok narození. Je připravená se s Filipem setkat, přinesla pro něj několik svých fotografií, dále fotografii Jana,

polorodého bratra Filipa a fotku babičky. Společně s DP dohledali na FB ještě fotku biologického otce Filipa.

Matka sama v průběhu setkání mluvila o tom, jak je vděčná adoptivním rodičům, že se o Filipa dobře starají. DP se matky zeptala, zda je schopná a ochotná se Filipovi omluvit, že se o něj nepostarala. Matka jednoznačně odpověděla, že ano.

Předání informací Filipovi

Nejdůležitější informace zjištěné od matky předala DP terapeutce a adoptivním rodičům po telefonu. Tento postup byl domluven dopředu. Pouze v případě, že by šlo o nějaké závažné informace, jejichž interpretaci Filipovi by bylo potřeba více promyslet, by se udělala osobní schůzka DP, terapeutky a rodičů.

Předání informací a fotek Filipovi bylo domluveno za účasti rodičů, terapeutky a DP, která byla v roli svědka, který mamku viděl. Filip se na informace těšil, přinesl namalovaný obrázek pro mamku, aby ho DP předala. Nejprve si přál vidět fotografie. Společně s rodiči každou pečlivě prohlížel, rodiče mu říkali, kde vidí podobnost, Filip byl šťastný. Ptal se, jak reagovala mamka na jeho fotografii, DP vyprávěla. Tím se dostala konverzace k příběhu, proč biologická mamka dala Filipa do adopce. Filip pečlivě poslouchal doprovázející pracovníci, terapeutka občas do vyprávění vstoupila a propojila ho s nějakým tématem, který prošli dříve v terapii. Rodiče dobře na závěr reagovali, mluvili o své radosti z toho, že již celý příběh znají a že dává smysl, také o tom, že chápou mamku, že neviděla jiné řešení než adopci. Filip se zeptal, kdy matku uvidí, bylo mu vysvětleno, že nejprve se uvidí s mamkou rodiče, aby společně s mamkou připravili pro Filipa setkání.

Rodiče se pak doma Filipa ptali, kam si chce dát fotky, chtěl je do rámečku, společně vyrobili velký rámeček, kam je všechny dali. Rámeček si Filip pověsil do svého pokoje.

Setkání dospělých

Setkání dospělých, kde se adoptivní rodiče poprvé viděli s biologickou matkou, za přítomnosti DP, proběhlo klidně a vstřícně. Dopředu bylo domluveno, že si všichni budou vykat a oslovovat se křestním jménem.

Matka rodičům rovnou poděkovala za to, že se dobře starají o Filipa, pak jim znovu vyprávěla svůj příběh. Rodiče se občas doptávali. Rodiče pak mluvili o Filipovi a jejich rodině.

Společně s doprovázející pracovníci, pak probrali, jak, kde a kdy bude probíhat vlastní setkání Filipa s matkou a jaký bude jeho průběh.

Filip byl zvědavý, jaká matka je a rodičů se po příchodu intenzivně doptával.

Vlastní setkání Filipa s biologickou matkou

Setkání proběhlo dopoledne, protože bylo jasné, že Filip by se ve škole stejně nesoustředil na výuku. Proběhlo v prostorách doprovázející organizace, stejně jako setkání dospělých. Filip tam několikrát byl, nebyl to pro něj neznámý prostor, zároveň tam nehrozilo vyrušování někoho cizího.

Matka dorazila dle domluvy o půl hodiny dříve. DP využila k tomu, aby s matkou probrala, jak se cítí a společně připravily pití pro všechny. Rodiče s Filipem přišli přesně na čas. Přinesli štrůdl, který Filip pomáhal upéct. Filip se trochu styděl, do místnosti vstupoval za rodiči, trochu se schovával. Když viděl, jak se rodiče s matkou zdraví, vyšel dopředu a mámě podal ruku.

Setkání probíhalo přesně, jak bylo naplánované. Po úvodu se předávaly dárky, matka přinesla Filipovi na doporučení rodičů malý autobus, Filip autobusy sbírá a Filip měl pro mámu další obrázek, který dal do rámečku a napsal na něj pro mamku Danielu. Filip měl obrovskou radost, ptal se mamky, jak věděla, že autobusy sbírá, ta mu vysvětlila, že se ptala rodičů.

Pak DP vyzvala matku, aby Filipovi vyprávěla, jak to tenkrát bylo. Filip příběh již znal, ale napjatě poslouchal. Matka přidala pár drobností navíc a v rámci vyprávění jasně sdělila Filipovi, že on za nic nemůže, bylo to její rozhodnutí. Že je krásný, skvělý kluk a má z něj radost. Ptala se pak, jestli se chce ještě na něco zeptat, Filip nevěděl na co.

Pak Filip matce ukázal dvě alba fotek ze současnosti, ale i z předchozích let. Společně s rodiči mamce fotky popisoval a vyprávěl, kde byli. Dost se u toho nasmáli, protože k tomu byly různé veselé historky.

Na konci setkání proběhlo fotografování, Filip nadšeně určoval, kdo s kým se má fotografovat.

Rozloučení bylo velmi vřelé, biologická matka spontánně objala adoptivní matku a děkovala ji za Filipa, ta zase děkovala jí, že porodila tak skvělého syna. S adoptivním otcem se krátce také objala a poděkovala. Pak se zeptala Filipa, zda může obejmout i jeho, Filip souhlasil, viděl, že je to v dané situaci přirozené.

Situace po kontaktu popsáno slovy osvojitelky

„Filip byl nadšený. Šťastný. Pořád cestou domů opakoval, že je šťastný, že se mu splnil sen, že viděl mámu. Nejlepší věta ovšem byla "ona je úplně po mně". Připomněla mi Vaška (Tomáše Holého) z filmu Jak dostat tatínka do polepšovny, také pronesl směrem k objevenému tátovi "Ty seš totiž celej já". Také se ptal, kdy ji zase uvidí, tak jsme odpověděli, že nevíme, že se zase někdy třeba domluvíme. Mluvil o tom, že by chtěl vidět Jana.

Bylo to opravdu moc příjemné, byla jsem ráda za všechny přítomné, nikdo tam nechyběl, nepřebýval. Daniela byla skvělá, vím, že to muselo být pro ni náročné. Řekla vše, co bylo potřeba, nic nezapomněla. My jsme odcházeli jako šťastná rodina.“

Další setkání zatím neproběhlo (zapsáno rok po setkání), matka napsala Filipovi k narozeninám a celé rodině k Vánocům. Adoptivní rodině odepsali na oba dopisy, Filip přidal vždy obrázek. Plánuje se na léto setkání s bratrem, tedy Filip znovu uvidí matku.

Zpracovala a aktualizovala PaedDr. Petra Pávková, 2021

www.sefam.org